

על העוד, הפיוט ומה שביניהם: תחיית המפטירים

מראשית התפתחותו בתקופה הבתר-מקראית, עוצב שיר הקודש העברי, הפיוט, כשיר לזמרה המשובץ בתפילות החובה בבית הכנסת. המגבלה ההלכתית על השימוש בכלי זמר בבית הכנסת, גרמה להתפתחות הפיוט כז'אנר קולי מובהק – לסולן, לסולן ומקהלה, למקהלה ואף לשתי מקהלות לסירוגין.

מהפך הדרגתי בתפישת הפיוט כשיר ליטורגי לביצוע בבית הכנסת בלבד, חל במקביל לעיצובן הסופי של נוסחאות התפילה הקבועות. בעקבות תהליך זה החלו לשיר פיוטים גם מחוץ לבית הכנסת, במעמדים מיוחדים וכן בשמחות משפחתיות ובאירועים קהילתיים אחרים. בהקשר זה בולטים במיוחד המעמדים הדתיים בלילות שבת, שיצרו המקובלים בצפת במחצית השנייה של המאה השש עשרה ואילך. המעמדים הללו, אשר כללו לימוד זמרת פיוטים, מוכרים כיום בציבור הרחב בשם "שירת הבקשות". מעמדים אלו התפשטו, במתכונות שונות, מצפת לקהילות ישראל בארצות האסלאם, מן הקצה המערבי של צפון אפריקה ועד לפרס שבמזרח. נציין שההתפתחות המואצת של שירת הקודש העברית מחוץ לתפילה, אופיינית לקהילות הספרדיות והמזרחיות ואין לה מקבילה בקהילות אירופה.

ביצוע הפיוט בימי חול ומחוץ לתפילות החובה, בקהילות המזרח ובצפון אפריקה, אפשר את שילובו עם הלחן האמנותי והעממי של כל ארץ ומחוז, כולל הליווי הכלי. כתוצאה מכך הפך העוד – הכלי החשוב והנחשב ביותר ברוב ארצות האסלאם – למלווה קבוע של הפיוט, לבדו או ביחד עם הכלים האחרים המרכיבים את האנסמבל המזרחי, כגון הנאי (חליל), הקמנג'ה (כינור), הקאנון וכלי ההקשה השונים. את זמרת הפיוט מלווים העוד ויתר הכלים באנסמבל באוניסונו (כלומר בגובה צליל זהה) או בצורת דיאלוג בין הזמרה לנגינה, שבו משולבות לפעמים יצירות כליות סולניות. לחני הפיוטים שונים ומגוונים בסגנונם. אנו מוצאים בהם גם לחנים במקצב חופשי (המכונים בלשון הפייטנים "פתיחה" או "מאוול"), וגם לחנים בעלי פעמה קבועה המהווים יצירות מורכבות מסוגות שונות, שמבוססות כולן על תבניות מקצביות מחזוריות הנשמעות בכלי הקשה.

אוספי הפיוטים המודפסים שמהם שרים הפייטנים בימינו כוללים בערבוביה פיוטים מתקופות שונות, והם גלגולים מאוחרים של אוספים שנשתמרו ברובם בכתבי יד ועברו שינויים רבים במרוצת הדורות. אך טעות היא לייחס את היצירה הפייטנית כולה לתקופות קדומות, שהרי יצירת הפיוט לא חדלה עד למאה העשרים.

הערב נתוודע לחיבור הקלסי הזה של צלילי העוד עם מילות הפיוט דרך אחת המסורות המפוארות של זמרת הקודש העברית, זו שהתפתחה בלב הקיסרות העות'מאנית (טורקיה וארצות הבלקן). המוזיקה של הפיוט העות'מאני מושתתת על עקרון המקאם, כלומר המודוסים המוזיקליים (סולמות וקטעי מנגינות אופייניים לסולמות הללו) אשר קובעים את התנועה המלודית של היצירה ואת אופייה. שילוב הפיוט עם עקרון המקאם על מסורותיו השונות היה תהליך ממושך מאוד. את עיצובו של הקשר ההדוק בין אמנות המקאם לבין הפיוט העברי, קשר המתקיים עד לימינו ממש, ניתן לייחס לרבי ישראל נג'ארה (1625–1550 לערך), פייטן ומלחין ארץ-ישראלי ממוצא ספרדי, שהיה מגדולי המשוררים העבריים בתקופה שאחרי גירוש ספרד.

תחייתה של מסורת המפטירים – אגודות של חזנים, פייטנים ומלחינים יהודיים שפעלו בבת כנסת ביוון ובטורקיה העות'מאנית מאז המאה ה-17 – היא אחת התוצאות הנלוות להתעניינות הגוברת בזמרת הפיוט, שחלה במדינת ישראל בשנים האחרונות. המפטירים ביצעו שירי קודש עבריים חד-קוליים בהתכנסויות בשבת. לפי אחת האגדות שמקורה בקהילת היהודית הספרדית באדירנה (היא אדריאנופוליס, בגבול בין תורכיה לבולגריה), ייסוד מסורת המפטירים מיוחס לר' ישראל נג'ארה עצמו.

שירת הקודש העברית הספרדית בקיסרות העות'מאנית אחרי ר' ישראל נג'ארה כמעט ואינה מוכרת, כי החוקרים התייחסו לשירה זו כירודה באיכותה וכבלתי ראויה לעיון ומשום כך היא לא זכתה לדיון רציני. יש להבין שירה זו לאור זיקתה לביצועה המוזיקלי בהתכנסויות מיוחדות בבתי הכנסת. הייעוד המוזיקלי המובהק מתבטא בכתבי היד בהם צפונים השירים. כל כתבי היד של שירת הקודש מן המאות הט"ז–י"ט מסודרים לפי המקאמים התורכיים, בתבנית שקבע ר' ישראל נג'ארה בספרו 'זמירות ישראל' ויותר מכך ב'שארית ישראל', שלא ראה אור אך השפיע רבות על תלמידיו–ממשיכיו בארץ ישראל, בסוריה, בתורכיה וביוון. לכל שיר כותרת ובה פרטים כגון שם הלחן התורכי, הערבי או הספרדי עליו מבוסס הפיוט, שם הסוגה המוזיקלית התורכית, ושם התבנית המקצבית עליה מושתת השיר (האוסול). לפעמים נמצא בכתבי היד העבריים את שמות המלחינים התורכיים, מחברי הלחנים שעליהם מבוססים הפיוטים.

לר' ישראל נג'ארה קמו תלמידים רבים – מן החשובים שבהם נציין את אבטליון ב"ר מרדכי דויק, מגדולי המשוררים בתורכיה במאה הי"ז. ידיעותינו על חיי אבטליון מועטות. מוצא משפחתו מהעיר קושטא (איסטנבול) שבה נולד

בשנת ש"ל (1570) בקירוב. הוא נדד לארץ ישראל וכנראה ששם פגש את רבו, ר' ישראל נג'ארה. אחרי מות רבו שב לתורכיה והתיישב בעיר אדירנה, שם הפיץ את השירה העברית החדשה מבית מדרשו של ר' ישראל נג'ארה. הוא גם עמד בקשרים עם המיסטיקנים המוסלמים, הדרווישים המחוללים מהמסדר המולוי. גם בין התורכים הלך שמו של אבטליון לפניו כמומחה למוזיקה העות'מאנית האמנותית והם כינו אותו 'קיוג'וק חוג'ה חכם אבטליון' (המורה הקטן חכם אבטליון). שירי אבטליון מקובצים בספר 'חדשים לבקרים' אשר שרד בעותקים מועטים בכתב יד.

כמה משוררים-מלחינים עבריים עות'מאנים, בני זמנם של נג'ארה ושל אבטליון וממשיכיהם, ידועים לנו מכתבי היד של פיוטים וממקורות אחרים כגון ספרי שאלות ותשובות: אהרון בן יצחק אלידי; יוסף בן יצחק אלמושינו (-1642 1689), יליד בלגרד; יוסף אמיגו, שחי בארץ ישראל סמוך לתקופתו של ר' ישראל נג'ארה ומוזכר בתשובות ר' שמואל די מדינה; יצחק אמיגו, שחי בראשית המאה ה-18; אברהם היכיני, מחסידי שבתאי צבי; אברהם טולידו (מחבר ה'קופלאס די יוסף הצדיק' בלדינו), אהרון בן יצחק המון, שחי בראשית המאה ה-18 בקושטא ובאדריאנופוליס, וכמה משיריו הפופולאריים שרים גם הקראים; אליא ואלדי; יהודה עבאס; משה בן יהודה עבאס; יעקב עמרון; משה פארו; אליהו פאלקון; שלמה בן משה שני (הידוע בקיצור שמ"ש). מקצת הפייטנים הללו היו מומחים גדולים למוזיקה עות'מאנית אמנותית ואף שירתו בחצרו של הסולטן התורכי. רפרטואר המפטיירים קשור אם כן בטבורו למוזיקה העות'מאנית החצרנית וכן למסורות הצופיות התורכיות, במיוחד זו של מסדר המולויים.

התכנית של הערב משחזרת את שירת המפטיירים כפי שבוצעה באיסטנבול בשנות העשרים והשלושים של המאה העשרים. הרפרטואר שנבחר לערב זה כולל יצירות שרובן נאספו בקובץ 'שירי ישראל בארץ הקדם' (איסטנבול, 1925). בתכנית שני חלקים:

בחלק הראשון – "פאסיל", כלומר סוויטה או מחרוזת של יצירות במקאם אחד (מקאם חוסייני במקרה זה), כפי שהיה נהוג לבצע את הרפרטואר המושר בהתכנסויות המפטיירים בכל שבת ושבת. בפאסיל הזה כלול ביצוע בכורה עולמי לפיוט מאת הרב דוד מנחם מירושלים, הממשיך את מסורת המפטיירים ומחבר טקסט עברי חדש ללחן של שיר תורכי ידוע. בחלקו השני של המופע – מבחר פיוטים במקאמים שונים, כולל ביצוע דו-לשוני של הפיוט המפורסם לשבת 'יה ריבון עלם' מאת ר' ישראל נג'ארה, בלחן מסורתי של יהודי איסטנבול. היצירות מבוצעות על פי ההקלטות המעטות ששרדו מחזנים מאיסטנבול בדורות האחרונים, ועל פי כתבי יד בתווים. בין הפיוטים כלולים קטעים כליים מאולתרים (תקאסים) ויצירות מאת מלחינים עות'מאניים (תורכיים ויווניים) ידועים שם, המשמשות כפתיחה או כמעבר בין השירים.

סדרת המופעים "עוד ופיוט", שאותה הגה לפני ששנים המרכז לחקר המוסיקה היהודית באוניברסיטה העברית בירושלים בשיתוף עם בית הקונפדרציה במסגרת פסטיבל העוד (ובשנים האחרונות גם בשיתוף אתר האינטרנט "הזמנה לפיוט"), נועדה לקרב את העולם האקדמי לעולם הבמה. התכנית של הערב מבוססת על מחקר רב שנים ורב פנים שעשה אדוין סרוסי בנושא המוזיקה והפיוט בקיסרות העות'מאנית. במסגרת הפרויקט הזה הוקלטו רוב הקטעים מרפרטואר המפטיירים אשר עדיין נמצאו במסורות שבעל פה השגורות בפי חזנים ופייטנים משלוש יבשות, נאספו יצירות בתווים בכתב יד, ונסרקו אוספים רבים של פיוטים הכוללים מידע על הביצוע המוזיקלי שלהם.

התכנית

אקו ברכתך

אקו ברכתך גואלי דודי
הודך ועוז זרועך.
חמול טרם ירד כבודי
לעפר מתגרת נגעך.
סמכני עלות פאתי ציון
קרית רוממי שמך.
תשא פניך אלי פדיון
והצלח חזק משמך.

אל הר בת ציון – סימן: אבטליון (בן מרדכי)

אַל הַר בַּת צִיּוֹן
בְּטַח יִשְׁכֵּן נַפְשִׁי וּבְשָׂרִי
טִיבַת אֶפְרַיִם
לְעִיר קְדְשׁוֹ יִבְנֶה מִבְּצָרֵי
אֵל לְבִי יַגְלֵ, צוֹר חֲבָלֵי אֱלֹהֵי אָמוֹן
יִכּוֹנֵן עֲלֵיוֹן,
וְיִסּוֹב דְּלֹתַי עָלַי צִירֵי
אֵל לְבִי יַגְלֵ, צוֹר חֲבָלֵי אֱלֹהֵי אָמוֹן
נִשְׁגָּב לְאַבְיָוֹן,
הוּא יִכְרִית אֶת אוֹיְבֵי צוֹרְרֵי
אֵל לְבִי יַגְלֵ, צוֹר חֲבָלֵי אֱלֹהֵי אָמוֹן

יוצר ההרים (בכורה עולמית)

מילים: הרב דוד מנחם מותאמות לשארקי (שיר)
Senden bilirim yok bana bir faide ey gül
מאת Nevres-i Kadim (נפטר בבורסה, בשנת
1762) באוסול (מקצב) Yürük semai, לחן מאת
(Tanburi Ali Efendi (1836–1902)

פאסיל במקאם חוסייני

תקסים

פשריף – פתיחה כלית מאת המלחין היווני
Lavtaci Andon (נפטר בשנת 1915)

יאצל נא עלי – סימן: יקיר

יאצל נא עלי מרוחכם מליצים
יום לאל מגיני שירת דיברתי אשים
חלף זבח אישה מאז היו מריצים
כל הנושע בה' מעדת עריצים.
קחו לי מנגן ותחי אז עלי רוחי
כי מליל חרדת השובבים עוד סר כוחי
עת אשמע את הקול מגדעים בריחי
ליל זה אל תביאנו אל במספר ירחי.
יקר דמי לחרדת קול דלתות משבר
רוחך אל סמכתני רגע לדבר
שומר ספי קראתי חיילים תגבר
אתה בחרבך אני אל אל אשבר.
רעד השבת אל שבעתים אל חיקם
בברכיים כושלות נסו הלכו ריקם
כן אוחיל תתנם מהר בידי דולקם
אז תחי נפשי תודך כי חזתה נקם.

פתיחה:

"אהללה שם-אלהים בשיר ואגדלנו בתודה"
(תה' סט, לא)
"שמעו מלכים האזינו רוזנים, אנכי לה' אנכי
אשירה אזמר לה' אלהי ישראל"
(מתוך 'שירת דבורה' שופ' ה, ג)

יוצֵר הַהָרִים וּשְׁפָלִים הַגְּבִיָּה מְרוֹם
כִּי כֶּסֶף ה' וְשֶׁפֶל יִרְאֶה מְרוֹם מְעוֹנוֹ.

כְּלִים שְׂבוּרִים כְּלֵי תְשׁוּמִישׁוֹ עָלַי יְמִינוֹ תוֹכְכֵי כְּנוֹ
לֵב נִשְׁבֵּר נִדְּכָה וְגַם נִכְאָה שְׁלֹם בְּעֵינָיו יִרְאֶה דְּכָאוֹנוֹ.

מְשֻׁפָּל לַגָּאָה עַד־י אֶרֶץ יוֹרִיד מְקִינוֹ בְּעַפְרֵ טוֹמְנוֹ
אֵין אֲנִי וְהוּא דָרִים בְּכַפִּיפָה עָלַי גְּאוֹנוֹ אֲשַׁלְּחֵנוּ.

שְׁעִיר הַגָּאָה לַעֲזָאזֵל יִשְׁלַחֵנוּ יִשְׁבֵּר שְׁנוֹ
וְשִׁכְנָה נָאָה לַעֲפָר שְׁחָה יִתֵּן מֵהוֹנוֹ יִשְׁלַח יְמִינוֹ.

תקסים

אבוא אל מזבח - פישריף סמע, סימן: אהרן

אבוא אל מזבח אלהים שמחת גילי
שמה חנון אעררך לך צורי גואלי
את שיר מהללי, ארימה קולי
בגילות שיר חדש תהילה לאלהינו.

הט אנזך לאמרת, שמע תפילתי
האזינה שוועתי, אלהי ישועתי
השיבה את שבותי כי אותך קויתי
וגם לדבריך דודי חי הוחלתי
תחיש גאולתי, פדני מגלותי
כי גדול ומי צור זולתי אלהינו.

רחם בחסדיך כרחם אב על בנים
האל הגדול אדון האדונים
וזכור עדתך קנית קדם הזרויים
בתוך גוים עניים ואביונים
וחדש ששונים בגילות ורננים
ויודו כל המונים לה' אלהינו.

נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי
ואתהלכה ברחבה תוך נוותי
עיר ציון במדינות שרתי
ואשתעשע אז ואגיל
בבית ה' בחצרות אלהינו.

ליבי ובשרי ירננו לאל חי
ולשוני תהגה את שיר רנני
פי ושפתי הללו הודו לה'
וגם כליותי הבו גודל לאלהינו.

סמע מאת Lavtaci Andon

מבחר פיוטים מרפרטואר המפטירים

סמע במקאם אביג' מאת Sedat Öztoprak
(1890-1947)

יִדְוָה רְעִיּוֹנִי - ר' ישראל נג'ארה
יִדְוָה רְעִיּוֹנִי יְיָ רֹעִי. בְּיוֹם שַׁבָּת קִדְּשׁ יוֹם הַשְּׁבִיעִי:

יֹם אֲשֶׁר כָּלִיתָ בוֹ כֹּל מְלֹאכְתְּךָ.
אוֹמֵר כִּי שְׂרִית עַל כֹּל זוֹלָתְךָ.
וּמַעֲשִׂים עֲשִׂיתָ. אֵין לְבִלּוֹתְךָ.
לִי בּוֹ אֲמַתְּךָ חֵיש לְהַרְגִיעִי:

שְׁבִיעִי בְּחֶרֶת מִכֹּל הַמְּנִינִים.
וְאוֹתוֹ קִדְּשֵׁת בְּשִׁבוּעוֹת וְשָׁנִים.
חֵיש אֲשֶׁר נִשְׁאֵת לְגֹזַע אֲמוּנִים.
וּפְדָם מֵאֲסוּנִים אֶרְחִי וְרַבְעִי:

רְצָה בְּמִנוּחֵי יוֹם זֶה יוֹם מְנוּחָה.
וּבְיוֹם עֲבוּדָתִי. הַמִּצָּא לִי הַרְנוּחָה.
וְהִכּוֹ לְשִׁבְיַתְתִּי. מִשְׁאֵת וְאַרוּחָה.
וְשִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִהְיֶה שְׁעִשׂוּעִי:

חנון רחום אל דגלי ירום דגלי יקום אלי מרומם
קום ושוב בית אל אל תהיה ויקר פדיון
יתנה רווח והצלה וישיב את שיבת ציון
חנון רחום אל דגלי ירום דגלי יקום אלי מרומם

יה רבון עלם ועלמיה / **Ya señor del mundo**
(עברית ולדינו) – ר' ישראל נג'ארה

יה רבון עלם ועלמיה
אנת הוא מלפא מלך מלכיה
עובדי גבורתך ותמהיה
שפר קדמי להחוייה

Ya Señor del mundo de siempre y
siempre
Tú el rey de los reyes
Hechas de tus barraganías y maravillas
Me plaze a mí por darles a saver

שבחין אסדר צפרא ורמשא
לך אלהא קדישא ברא כל נפשא
עירין קדישין ובני אנשא
חיות ברא ועוף שמייה

ברבין עובדך ותקיפין
מפיך רמיה זקיף כפיפין
לו יחי גבר שנין אלפין
לא יעול גבורתך בחוישבנייה

אלהא די ליה יקר ורבותא
פרוק ית ענד מפם אריותא
ואפיק ית עמד מגז גלותא
עמד די בחרת מכל אמיה

למקדשך תגב ולקדש קדשין
אתר די ביה יחדון רוחין ונפשין
ויזמרו לך שירין ורחשין
בירושלם קרתא דשפרניאהאמנים

אל-עולם שפלו. שבת תזכני.
ונרד בהלו. שים אור בעדני.
ואל משכן שילה. תשוב תעלני.
מהרה ענני. אורי וישעי

יצא ציץ וימל (מקאם חיג'אז) – ר' ישראל נג'ארה

יצא ציץ וימל ביד צר לא חמל יה הבט אל עמל
שאריית צאנד הט אלי אונד

שנות קץ רחוק
ושדי גיל צמקו
שנותי נתקו
לשחר פניך הט אלי אונד

רבצתי שוקקה
ישנתי בצוקה
שחרתי בחשקה
על דל ארמונד הט אלי אונד

אחזני שבץ
על בן בסד ירבץ
עד אנה יקבץ
אל עיר אפדנד הט אלי אונד

למכה אנושה
ארוכה החישה
ולאבן הראשה
תשואות חנד הט אלי אונד

חזק יד דל שקה
ואמר לו פת בטקה
לך אכל בשמקה
ובלב טוב ינד הט אלי אונד

תקסים מאהור – אחרי נמכר

אחרי נמכר גאולה תהיה ויקר פדיון
לעם בחר לנחלה לו לעם עני ואביון

האמנים

אלעד גבאי – קאנון, שירה

בן למשפחת חזנים. נגן קאנון ועוד. למד קאנון אצל הנגן היהודי העיראקי הדגול אברהם סלמן והמשיך את לימודיו במוזיקה תורכית קלסית באיסטנבול. בעל תואר ראשון במוזיקה מטעם אוניברסיטת בר-אילן. מרבה לנגן בהרכבים שונים של מוזיקה מזרחית קלאסית בישראל (כגון אנסמבל "שחרית") ובחור"ל, חלקם בהנהגתו. הוא גם מלחין והפיק תקליטור מיצירותיו עם להקתו "אתניקה". הוא גם מופיע באופן תדיר כאמן אורח של להקות מוזיקת עולם באירופה. מורה למוסיקה מזרחית, קאנון ופיוט בבית הספר למוסיקה מהמזרח בירושלים וב"קהילות שרות פיוט" ברחבי הארץ.

הרב דוד מנחם – שירה

נצר למשפחת רבנים וחזנים מקהילת יהודי בגדאד. קבל את מסורת שירת הפיוטים הקבלית-צופית מסבו, החכם גורג'י יאיר ז"ל, מגדולי חזני בבל במאה ה-20. הוסמך לרבנות ומכהן כרב קהילת עטרת נחמיה בירושלים. למד בישיבת "מרכז הרב" אצל הרב אברהם שפירא זצ"ל וממשיך ללמוד במוסד זה. עומד בפני הסמכה לדיינות. במקביל מלמד במרכזי תרבות שונים כגון "בית הלל", "בית אביחי", "ממזרח שמש" ועוד. ניגן ושר עם גדולי המוסיקאים של יהודי עיראק בישראל ועם וותיקי התזמורת למוסיקה מזרחית של רשות השידור. בשנים האחרונות מרבה להופיע גם עם זמרים ויוצרים מתחום הפופ, כגון ערן צור, מאור כהן, שלומי שבת, אודי ושחר אריאל ועוד.

יניב רבה – עוד

גדל על מזמורי הפיוטים מבית אביו ובאמצע שנות העשרים לחייו החל ללמוד לנגן על עוד. בשנים האחרונות מתעמק בלמידת המוזיקה התורכית ונגינתה כתלמידם של נגן העוד יורדל טוקג'אן באיסטנבול ושל פרופסור וולטר זאב פלדמן בירושלים. יוצר לחנים מקוריים ומנגן באנסמבלים שונים מוזיקה תורכית ובלקנית, שיירי לדינו, ועוד.

יאיר הראל – כלי הקשה ושירה

מוזיקאי, זמר ונגן כלי הקשה. עוסק בשירה מסורתית יהודית, במוזיקה מזרחית קלסית ובמוזיקה עכשווית. למד זארב (תוף פרסי) אצל רוזה ישי והשתלם אצל דג'משיד צ'מירני (איראן-צרפת). למד מוזיקה פרסית קלסית אצל פרץ אליהו, ומוזיקה ושירה אנדלוסית אצל מאיר עטיה. למד אימפרוביזציה אצל פרופ' אנדרה היידו, בעיקר דרך שנים של עבודה משותפת בסדנאות ובעבודה באנסמבל. ממקימי אנסמבל האומן ח"י ואנסמבל "תפילאלת". מרבה להשתתף בעבודות בין-תחומיות, המפגישות מוזיקה מסורתית עם אמנות עכשווית. נמנה על הצוות המייסד של "קהילות שרות פיוט וניגון". מנהל את אתר האינטרנט "הזמנה לפיוט".

צחי ונטורה – נאי

ליד ראשון לציון, בן 27. נגן פעיל בתחום המוזיקה התורכית הצופית והמוזיקה המזרחית הקלסית בכלל. תלמידו של אמן הנאי איתמר שחר ובוגר המרכז למוזיקה מהמזרח בירושלים.

ניסים לוגאסי – שירה

מוזיקאי תל אביבי, בן 34. פעיל כזמר ונגן טאר במוזיקה האתנית בישראל ומתמחה במוזיקה פרסית ותורכית. הופיע בארץ ובעולם עם האמנים פרץ ומארק אליהו ובלהקת רדיו אפנדי הישראלית. מלמד זמרה מזרחית בבית הספר למוזיקה שורשית באוניברסיטת בר-אילן.

סטפאן סבליץ' – שירה

יליד בלגרד (סרביה), בן 31. בן למשפחה ספרדית יוגוסלבית. בימאי תיאטרון וחזן בית הכנסת הספרדי בבלגרד. נגן עוד, זמר ומייסד להקת "שירה ותפילה", המחדשת את פיוטי ושירי הלדינו של יהדות הבלקן הספרדית ומופיעה ברחבי אירופה.

משה פרסי – שירה

יליד איסטנבול, בן 33. בן למשפחה ספרדית איסטנבולית. באיסטנבול היה חזן בבית הכנסת בשכונת ג'דה בוסתן. השתתף במקהלת המפטירים "מזמורים" בהדרכת החזן יעקוב טרגנו, וכזמר בהצגות התיאטרון היהודי באיסטנבול. עלה לארץ ב-1999. בוגר הפקולטה למדעי המחשב באוניברסיטת בר-אילן ועובד כמתורגמן עברית-תורכית.

משה פרסקו – שירה

יליד איסטנבול, בן 38. בן למשפחה ספרדית איסטנבולית. מילדות פעיל בשירה ופיוט בבתי כנסת באיסטנבול ושימש חזן ועוזר חזן בעיקר בבית הכנסת בשכונת שישלי. למד חזנות אצל החזן התורכי דוד צבי. עלה לארץ בשנת 1995 מהנדס מחשבים במקצועו ומרצה בפקולטה למדעי המחשב באוניברסיטת בר-אילן.

